

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

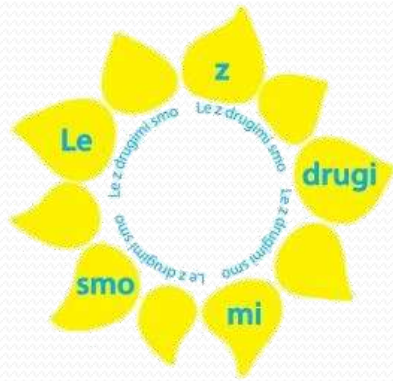

PEDAGOŠKI INŠTITUT

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI SKLAD
SOCIALNI SKLAD
NALOŽBA V VAŠO PRIHODNOST

»Krepitev socialnih in državljanskih kompetenc strokovnih delavcev«

Le z drugimi smo

Robert Petrovič,
zunanji sodelavec Pedagoškega inštituta

**Socializacija agresije in vrstniško nasilje:
s filozofijo za otroke o nasilju
PREDAVANJE**

Naložbo sofinancirata Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport Republike Slovenije in
Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada

Kaj je filozofija za otroke (FZO)

Jedro programa je **raziskovanje**. To ni dojeta kot strogo specializirano področje, dostopno samo majhnemu odstotku posebej poklicanih visoko usposobljenih specialistov, temveč se v filozofsko raziskovanje lahko vključi **vsakdo in v vseh starostnih obdobjih**.

FZO učinkovito spodbuja razvoj kognitivnih sposobnosti, razvoj sposobnosti kritičnega mišljenja in dialoga v učilnici ter čustveni in socialni razvoj.

S filozofskim raziskovanjem se lahko začnejo ukvarjati že otroci v vrtcu. Posebnost raziskovanja, za katerega gre pri filozofiji z otroki, pa je njegova bistvena povezanost s skupnostjo.

Osnovna metoda pouka filozofije za otroke je **dialoško spodbujanje mišljenja**, ki se sproži ob določeni predlogi (zgodbi, sliki, videu, pesmi itd.), pri čemer se mora **učitelj ravnati po interesu učencev**, torej po tem, kar oni sami izpostavijo kot pomembno (problematično) in kar je zanje miselni izziv.

Vloga učitelja je zato predvsem **pomoč pri izražanju, oblikovanju pogledov, analizi uporabljenih pojmov, iskanju predpostavk, proizvajanju novih idej, razvijanju kritičnosti in ohranjanju rdeče niti razprave** (da se učenci smiselno, logično in strpno navezujejo drug na drugega).

FZO je skupnost učencev, ki se strukturira **ob razpravljanja o nekaterih vprašanjih**. Učinki procesa, ki se tako začne oblikovati, pa so kompleksni in daljnosežni. Filozofsko raziskovanje po mnenju teoretikov, ki se ukvarjajo z empiričnim raziskovanjem njegovih učinkov, pomaga razviti temeljne spretnosti in dispozicije, ki bodo učencem omogočile dejavno živeti v družbi. Lahko prispeva k večjemu samospoštovanju in intelektualni gotovosti. V razredu poskuša ustvariti situacijo, v kateri učenci:

- začnejo poslušati in spoštovati drug drugega;
- povezujejo teme, ki jih neposredno osebno zanimajo, denimo ljubezen, prijateljstvo, trpinčenje in pravičnost, z bolj splošnimi filozofskimi temami, kakršne so spreminjanje, osebna identiteta, svobodna volja, prostor, čas in resnica; tako spoznajo, kako tesno sta obe ravni prepleteni med seboj;
- začnejo premišljati o in raziskovati prepričanja in vrednote drugih ter in razvijajo svoje lastne poglede;
- učijo se jasnosti misli in odgovornega ter premišljenega presojanja;
- učijo se ravnati bolj premišljeno in pri svojih odločitvah ter dejanjih izhajati iz razlogov.

Zgodovina FZO

Filozofija za otroke (FZO) je vzgojno-izobraževalni program, ki ga je v ZDA v začetku sedemdesetih let prejšnjega stoletja, kot obetajoč pedagoški pristop k poučevanju in razvijanju mišljenja, zasnoval **Mathew Lipman**.

Program filozofije za otroke predvideva, **da so otroci radovedni, razmišljujoči, ustvarjalni in komunikativni**. Leta 1974 so ustanovili Inštitut za razvoj filozofije za otroke (The Institute for the Advancement of Philosophy for Children - IAPC), v sedemdesetih letih pa so projekt začeli množično uvajati najprej v osnovne šole v ZDA, danes pa ga najdemo v vrtcih in šolah v številnih državah po vsem svetu.

V šolskem letu 2001/2002 je bila FZO v tradicionalni obliki tudi v Sloveniji uvrščena v nabor **izbirnih predmetov** v zadnjem triletju osnovne šole. Trenutno v Sloveniji program filozofije za otroke ponuja okoli 50 šol, pojavlja pa se tudi v okviru dejavnosti nekaterih drugih izobraževalnih organizacij, knjižnic itd.

Primerjave med slovenskimi šolami in šolami na zahodu kažejo, da smo pri nas v zaostanku **pri spodbujanju kritičnega mišljenja**. Zdi se, da se naš šolski sistem na tem področju trenutno ne prizadeva dovolj. Tudi zato bi bilo vpeljevanje filozofije za otroke v slovenske šole dobrodošlo in koristno dejanje. Filozofija se s **spodbujanjem zanimanja za družbena vprašanja, raziskovanja vsakdanjih prepričanj, kritičnega mišljenja, refleksije lastnih vrednot in razvijanjem argumentirane ter civilizirane izmenjave mnenj** sklada s cilji osnovne šole in tako po raziskavah, ki so na tem področju na voljo, znatno izboljšuje rezultate na testih inteligentnosti, bralnih in učnih sposobnosti.

FZO o nasilju

FZO je **mogočno orodje** v vseh zagatnih situacijah, najuspešnejša pa je pri tem, kar je osnova prepričevanja nasilja - **preventivi**. Preventiva se mora začeti z razumevanjem, s **kognitivnim pristopom** (kritično mišljenje) in **dialogom**. Na ta način pomagamo otrokom, da **prepoznavajo nasilje v sebi in v drugih**. Bistvena cilja tega pristopa sta **zavrnitev in razkritje** nasilja. Otroci se o situacijah, ki so povezane z nasiljem, morajo naučiti razmišljati kritično, ob tem pa si odgovoriti na nekatera od naslednjih vprašanj: kaj je nasilje, kako se manifestira? Kakšni so vzroki in posledice? Kaj je jeza, kaj žalost? Lahko beseda prizadene enako kot udarec? Kaj pomeni izkoriščanje? Itd...

Literatura

- Blum, P. (1999). *Preživeti in uspeti v disciplinsko težavnem razredu*. Ljubljana: Regionalni izobraževalni center.
- Bučar-Ručman, A. (2004). *Nasilje in mladi*. Novo mesto: Klub mladinski kulturni center.
- Elliot, M. (2002). *Trpinčenje*. Ljubljana: Educy.
- Erb, H. (2004). *Nasilje v šoli in kako se mu lahko zoperstaviš*. Ljubljana: Didakta.
- Grušovnik, T., Škof, L. (ur.). (2015). *Mišljenje nasilja: medkulturne in filozofske refleksije*. Koper: Univerzitetna založba Annales.
- Hladnik, Alenka; Šimenc, Marjan (ur.), (2008). *Šola, mišljenje in filozofija, Filozofija za otroke in kritično mišljenje*, Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- Hyder, B., Sutcliffe, R., (2017). *Filozofija za otroke: zelo kratek uvod*. Ljubljana: Krtina.
- Johnson, J. (1998). *Ustrahovalci in nasilneži*. Ljubljana: DZS.
- Kristančič, Azra. (2002). *Socializacija agresije*. Ljubljana: AA Inserco, svetovalna družba.
- MacGrath, H. in Francey, S. (1996). *Prijazni učenci, prijazni razredi: Učenje socialnih veščin in samozaupanja v razredu*. Ljubljana: DZS.
- Matthews, Gareth, B., (2007). *Filozofija in otrok*, Ljubljana: Državni izpitni center.
- Morf Zoller, Eva. (2011). *Selber denken macht schlau. Philosophieren mit Kindern und Jugendlichen*. Basel: Zytglogge Verlag.
- Nagel, Thomas, (1995). *Za kaj sploh gre? Zelo kratek uvod v filozofijo*, Ljubljana: Republiški izpitni center .
- Olweus, D. (1995). *Trpinčenje med učenci: kaj vemo in kaj lahko naredimo*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Sanders, P. (1999). *Ustrahovanje*. Ljubljana: DZS.
- Severe, S. (2000). *Ljubezen ni dovolj. Preprosta načela dobre vzgoje*. Ljubljana: Učila.
- Strojin, M. (2003). *Nasilje boli*. Ljubljana: MK.
- Šimenc, Marjan. (2016). *Nove prakse filozofije*, Ljubljana: Pedagoška fakulteta .
- Šimenc, Marjan. (2006). *Didaktika filozofije*, Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Oddelek za filozofijo.